

Groot dikkopje

Ochlodes faunus

Het groot dikkopje is een algemene standvlinder. Hij vliegt op allerlei beschutte plaatsen in vrij vochtige graslanden en ruigten tussen midden juni en begin augustus. De soort neemt qua verspreiding niet af, maar wel wat betreft de aantallen. De rups is groen met een markante licht- en donkerbruine tekening op de kop (die op de foto overigens moeilijk te zien is).

Levenscyclus en gedrag

De waardplanten van het groot dikkopje zijn verschillende grassen zoals breedbladige zwenkgrassen en beemdgrassen, kweek, witbol en pijpenstrootje. Een vrouwtje dat op zoek

►► Ruig grasland bij Boschoord (DR).
Rough grassland near Boschoord (prov. of Drenthe).

is naar een geschikte plaats om de eitjes af te zetten, vliegt laag boven de vegetatie. Wanneer een geschikte plant is gevonden, gaat ze op een van de buitenste bladeren zitten en zet aan de onderzijde één eitje af. De meeste eitjes worden afgezet op beschutte plaatsen in een vrij hoge grazige vegetatie. (FROHAWK 1934, MAES & VAN DYCK 1999).

De rups eet na het uitkomen eerst de eischaal en bouwt vervolgens een koker door zijden draden van de ene naar de andere rand van het blad te spinnen. De binnenzijde van deze koker bekleedt hij met een laagje zijde. De rups kruipt alleen uit dit onderkomen om van de rand van de grasstengel te eten en keert er na iedere maaltijd weer in terug. Na elke vervelling maakt hij een nieuwe koker. Voor de overwintering spint de halfvolgroeide rups een stevig hibernaculum in een grasstengel. Dan zit de rups diep weggestopt in een dichtgevouwen blad (zie fig. 2 op p. 26). In het voorjaar eet de rups verder. Om zich te verpoppen spint hij vlak boven de grond een cocon tussen enkele grassprietten. (FROHAWK 1934, MAES & VAN DYCK 1999).

De vlinders verschijnen vanaf midden juni. De dichtheid aan vlinders is hoog tot zeer hoog, tussen de 16 en meer dan 100 individuen per ha. Ze voeden zich met nectar van onder andere gewone braam, dophei en akkerdistel. Mannetjes wisselen patrouillevluchten af met het verdedigen van een territorium. Over het algemeen houden ze 's ochtends patrouillevluchten en verdedigen 's middags een territorium. Opvallend daarbij is dat ieder jaar min of meer dezelfde uitkijkposten worden gebruikt. Vooral geliefd zijn open zonnige plaatsen langs een bosrand of heg waar de waard- en nectarplanten staan. Om deze plaatsen wordt dan ook wel eens 'gestreden'. De vlucht tijdens zulke gevechten is zo snel, dat de vlinders nauwelijks te zien zijn, maar het ritsele van de vleugels is wel te horen. Wanneer een vrouwtje voorbijvliegt, maakt het mannetje een snelle baltsvlucht waarna beide vlinders in een boom of struik landen. Een vrouwtje dat door een mannetje wordt benaderd maar niet

wil paren, trilt snel met de vleugels. (LAVRIJSEN 1985, DENNIS & WILLIAMS 1987, THOMAS & LEWINGTON 1991, VAN SWAAY 2003).

Vliegtijd en overwintering

Het groot dikkopje vliegt in één generatie tussen 16 juni en 5 augustus. De uiterste data waartussen vlinders zijn gezien, zijn 7 mei en 26 september. De soort overwintert als halfvolgroeide rups.

Leefgebied

Het groot dikkopje leeft in allerlei beschutte, vrij vochtige graslanden en ruigten, zoals vochtige heide met pijpenstrotje, grazige ruigten in graslanden, open plekken in bossen en langs bosranden.

Mobiliteit, verspreiding en trend

Het groot dikkopje is een mobiele vlinder die in staat is over grote afstanden te zwerven (BINK 1992).

Het komt voor van Noord-Spanje tot Oost-Azië en van Midden-Zweden en Engeland tot Spanje en Italië. In Nederland is het een algemene standvlinder waarvan het verspreidingsgebied in de loop van de twintigste eeuw nauwelijks is veranderd. De soort vliegt op de zand- en veengronden en in grote delen van de duinen. Op de meeste kleigronden ontbreekt hij en op de Waddeneilanden en in Zuid-Limburg is hij wat schaarser.

Tussen 1995 en 2003 is het aantal vliegplaatsen in het Landelijk Meetnet Vlinders met 14% afgenomen en blijkt lokaal sprake van een sterke afname terwijl de verspreiding vrijwel gelijk is gebleven. (VAN SWAAY & GROENENDIJK 2005).

Bescherming

Het groot dikkopje staat niet op de Rode Lijst van 1995 maar als 'gevoelig' op die 2006. De reden hiervoor is de recente snelle achteruitgang in het Landelijk Meetnet Vlinders. Op Europese schaal is hij niet bedreigd en over het algemeen is het voorkomen stabiel.

In Nederland is het voorlopig een algemene standvlinder waarvoor (nog) geen speciale beschermingsmaatregelen nodig zijn. Een gefaseerd maaibeheer van graslanden nabij struwelen en bosranden zal het voorkomen bevorderen. Het is gewenst een deel van de vegetatie te laten overstaan; de rups overwintert doorgaans in een grasstengel. Het is gunstig als er omstreeks juli voldoende nectarplanten zijn.

Toekomst

Het groot dikkopje is over de hele twintigste eeuw stabiel gebleven, maar neemt recent in aantal af. De reden hiervoor is onbekend. Vermoedelijk neemt de soort in de toekomst

verder af, maar het blijft voorlopig een vrij algemene standvlinder.

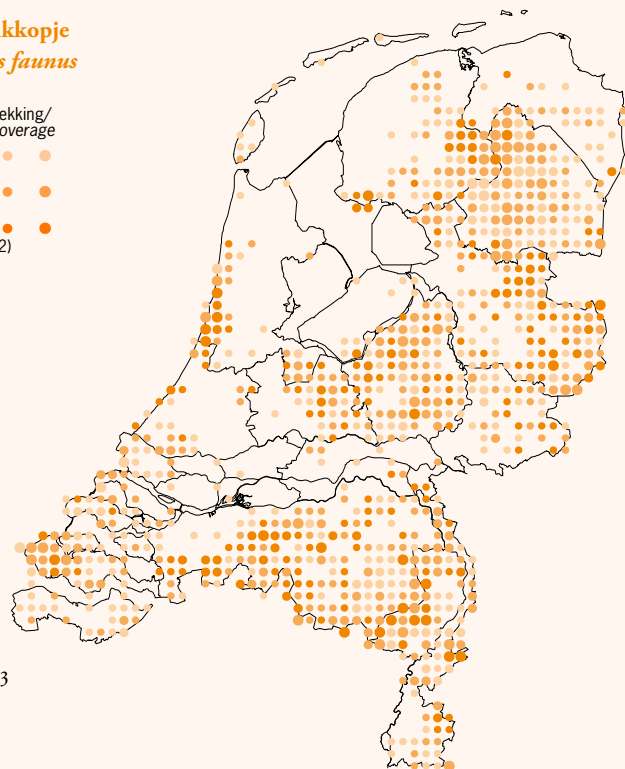
SUMMARY

Large Skipper *Ochlodes faunus*

Ochlodes faunus is a common resident. Its distribution hardly changed during the 20th century, although the Dutch Monitoring Scheme has indicated a steep decline since 1990. This is the reason that the species is classified as 'susceptible' on the Red List of 2006. It occurs in all sorts of rough, grassy, preferably damp places with some form of shelter. Various species of broad-leaved grass serve as larval foodplant. The species flies in one generation from mid-June until the beginning of August, and hibernates as a half-grown caterpillar.

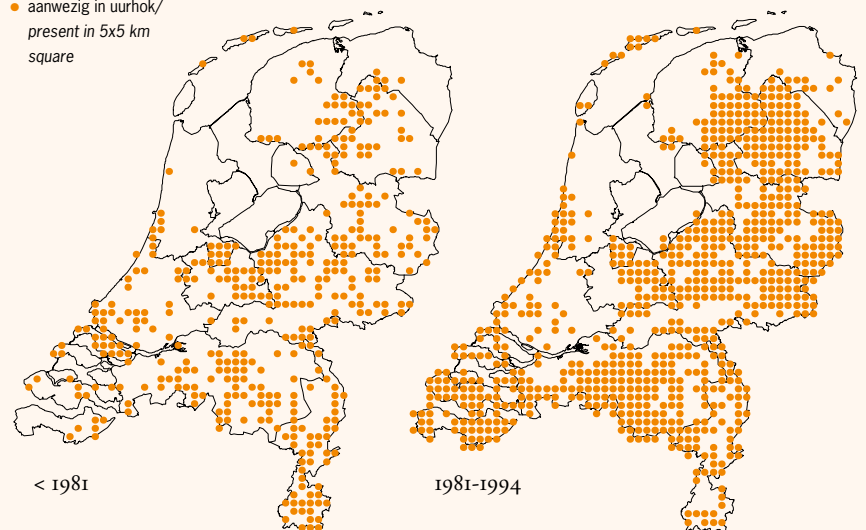
Groot dikkopje *Ochlodes faunus*

→ dekking/
coverage
↓
aantal/
number
(Cat. 2)

1995-2003

• aanwezig in uurhok/
present in 5x5 km
square

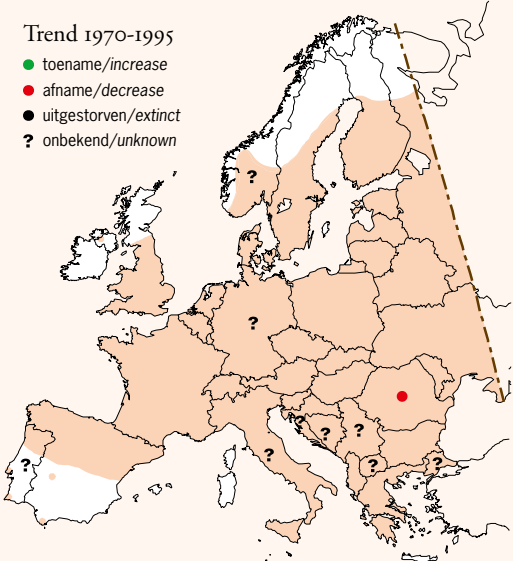

< 1981

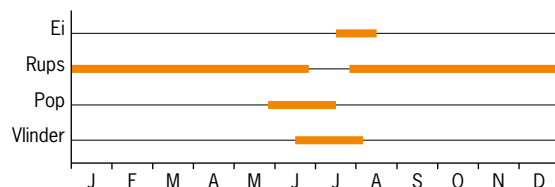
1981-1994

Trend 1970-1995

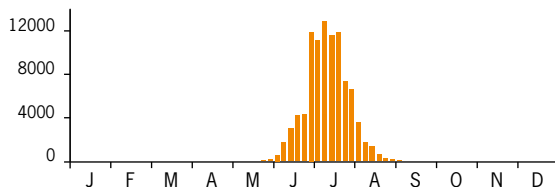
● toename/increase
● afname/decrease
● uitgestorven/extinct
? onbekend/unknown

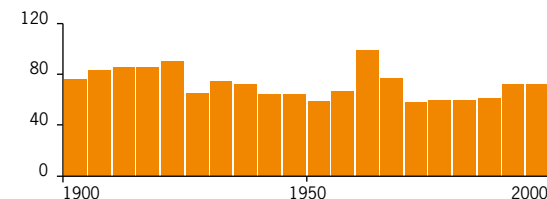
Stadia-diagram /
Life cycle diagram
(respectively egg, caterpillar,
pupa, imago)

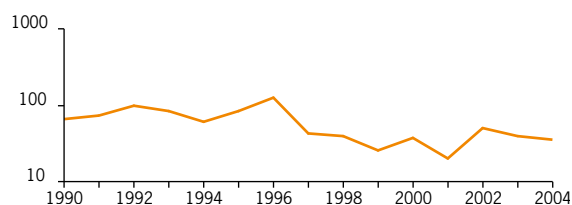
Vliegtijd /Flight period

Trend 1900-2000

Trend 1992-2004:
Sterke afname /Steep decline

Profiel van het groot dikkopje

Voedsel rupsen Groot aantal breedbladige grassoorten.

Voedsel vlinders Nectar van bijvoorbeeld dophei *Erica tetralix*, kale jonker *Cirsium palustre* en braam *Rubus* sp.

Vliegtijd vlinders Eén generatie tussen midden juni en begin augustus.

Duur stadia Ei: 7-18, rups: ca. 320, pop: 15-27, vlinder: 13-26, rijpingsduur eitje: 6-8 dagen.

Overwinteringsfase Halfvolgroeide rups.

Leefgebied Beschutte, vrij vochtige graslanden en ruigten.

Mobiliteit Mobiel.

Dichtheid Hoog tot zeer hoog, tussen de 16 en meer dan 100 individuen per ha.

Status Algemene standvlinder.

Rode Lijst 1995: thans niet bedreigd, 2006: gevoelig.

Europese status Niet bedreigd.

Knelpunten verspreiding Niet relevant.

Verwachting toekomst Vrij algemene standvlinder.

Beschermingsmaatregelen Algemene vlindervriendelijke beheermaatregelen (zie hoofdstuk 7), zoals gefaseerd maaien nabij struwelen.

De kommavlinder ▲ en het groot dikkopje ► worden nogal eens met elkaar verward. Bij de kommavlinder zijn de lichte vlekjes veel helderder en zitten ook aan de basis van de achtervleugel.

H. comma ▲ is often confused with *Ochlodes faunus* ►.

However, the pale patches on the hindwing are brighter, and there are also some patches in the basal area.